

Speech Burgemeester Opstelten, 15 oktober 2008
Symposium 'Deelgemeenten nu, en hoe verder'

Goedemorgen!

Allereerst wilde ik het deelgemeentebestuur van Hillegersberg-Schiebroek van harte feliciteren met het 25 jarig bestaan.

Om dat te vieren zijn we vandaag hier bijeen om met elkaar te spreken over 'deelgemeenten nu, en hoe verder'.

Het is mij een eer hier op persoonlijke titel wat over te mogen zeggen.

Ik start dan in de tijd dat ik burgemeester was van een andere zichzelf groot noemende stad.

In Utrecht was er maar één stadsbestuur.

Maar Utrecht had wel een gedeconcentreerde wijkaanpak.

Waarbij raadscommissies met wijkbewoners overlegden over de inzet in de wijken.

Een vraag was toen of die wijkbewoners niet een soort democratische legitimatie moesten hebben. Zonder daarmee te vervallen tot Rotterdamse of Amsterdamse toestanden.

Want in Utrecht wilde men allesbehalve deelgemeenten!

Ook in Rotterdam wilde men toen af van de deelgemeenten.

Die moesten namelijk 'gemeenten nieuwe stijl' worden binnen een heuse Stadsprovincie.

Menige voorzitter informeerde reeds naar de kosten van een echte ambtsketting!

Maar op de avond van 6 juni 1995 werd echter duidelijk dat het overgrote deel van de opgekomen kiezers helemaal niets zag in dit plan.

En daarmee spatte ook de droom van zelfstandigheid van menig deelgemeentebestuurder uiteen.

Ruim drie en een half jaar na het referendum maakte ik als nieuw benoemde burgemeester van Rotterdam kennis met de stad.

En dus ook met al die deelgemeentelijke politici.

Het was voor mij een geheel nieuwe ervaring om een stad samen met 13 andere gekozen gremia te besturen!

Hoewel dat dus, en ik vermoed wederzijds, even wennen was, moet ik toegeven dat er in de loop van de tijd bij mij een zekere waardering is ontstaan voor het idee van gebiedsbesturen binnen Rotterdam.

Want raadsleden en collegeleden moeten goed contact hebben met inwoners, ondernemers, straten en wijken. En vice versa natuurlijk.

Met het beperkt aantal politici 'op de Coolsingel' is dat qua tijd eigenlijk onmogelijk.

Dus iets meer raadsleden en bestuurders die dicht bij de inwoners en de wijken kunnen opereren is op zich geen slecht idee.

Maar of dat dan, zoals nu het geval is, in totaal voor de hele stad 353 politici moeten zijn, is natuurlijk wel een punt.

Wij hebben nu 1 benoemde of gekozen politicus op 1651 Rotterdammers.

Daarmee zijn wij in Nederland de stad met de meeste politici per inwoner!

Dat kan, nee moet minder wat mij betreft.

Nu bestaan de deelraden uit 13, 19 of 25 leden. Dat moeten er 7, 11 of 15 zijn natuurlijk!
Dat scheelt alvast meer dan 100 politici!

En een dagelijks bestuur zou toch maximaal met drie leden uit de voeten moeten kunnen!

Los van het aantal politici heb ik ervaren dat er doorlopend een discussie is over nut en noodzaak van de deelgemeenten 'an sich'.

Ik heb in recente jaren binnen de verschillende politieke partijen menige commissie met boeiende en lezenswaardige rapporten zien komen.

Die concludeerden allemaal dat het bestel niet of niet goed genoeg werkte, en stelden vervolgens uiteenlopende oplossingen voor.

Omdat echter in die politieke partijen het actieve kader grotendeels bestaat uit mensen die onderdeel zijn van het bestel, haalden die plannen het dus niet.

Het vermogen tot zelfreflectie of om zichzelf te relativiseren is bij de meeste politici niet sterk ontwikkeld, zo is mij gebleken.

Ook ik ben daartoe wellicht wat minder goed in staat.
En ik ben ook geen groot visionair, zo heb ik recentelijk nog eens betoogd.

Maar ik weet wel hoe ik aan een visie kan komen!

Daarom heb ik in december 2005 een commissie onder leiding van professor Joop van den Berg ingesteld die in een rapport moest adviseren over de toekomst van het deelgemeentebestel.

Dat rapport heb ik daags na de verkiezingen in 2006 aan de fractievoorzitters overhandigd, zodat ze er tijdens de formatie van het nieuwe college wat mee konden doen.

In mijn toch vrij lange loopbaan binnen het openbaar bestuur heb ik zelden een rapport sneller in het allerachterste deel van de alleronderste lade zien verdwijnen!

En dat is bijzonder jammer.

Want die commissie heeft de Rotterdammers naar hun mening over het bestel gevraagd.

En de uitkomsten daarvan zijn spectaculair en wil ik u aan het begin van deze dag over de toekomst van de deelgemeenten niet onthouden!

Één van de belangrijkste conclusies uit het onderzoek onder de Rotterdammers was volgens de commissie, en ik citeer

“Een ruime meerderheid van de ondervraagden vindt dat een democratische laag op deelgemeenteniveau moet blijven bestaan.

Wel vindt men dat het anders en beter moet.

Niet in de zin van de invoering van het ‘Amsterdamse model’, met bijna volledige decentralisatie van gemeentelijke bevoegdheden.

De Rotterdammers vinden dat het stadsbestuur het beleid op hoofdlijnen moet ontwikkelen en de middelen over de verschillende deelgemeenten moet verdelen”.

Einde citaat.

Dit nu sluit wonderwel aan bij mijn ervaringen met de deelgemeentebesturen.

Want bijvoorbeeld op het punt van veiligheid heb ik als verantwoordelijk bestuurder altijd erg goed kunnen samenwerken met de voorzitters.

Natuurlijk zijn er incidentjes geweest, maar in zijn algemeenheid ging en gaat dat erg goed.

Dat heeft enerzijds natuurlijk te maken met de personen, maar ook, en niet in de laatste plaats, omdat denk ik alom erkend wordt dat ik als burgemeester de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het veiligheidsbeleid draag.

Ik stel, samen met het college natuurlijk, en daarbij gecontroleerd door de gemeenteraad, de stedelijke kaders en doelstellingen op voor het veiligheidsbeleid.

En de voorzitters werken allen mee aan het bereiken van die doelstellingen binnen de stedelijke kaders.

Ieder voor zijn of haar eigen gebied, rekening houdend met de kansen, eigenaardigheden en onhebbelijkheden van en in die gebieden!

Op andere beleidsterreinen, die vaak minder of niet door het stedelijke bestuur ingekaderd zijn, heb ik echter moeten constateren dat het werken met decentrale besturen minder goed kan verlopen.

Daar zie je in hoge mate een verdubbeling van het aantal politieke besluitvormingsmomenten, en dus van de bijkomende bestuurslast.

Een recent voorbeeld is het helikopterplatform bij de Van Brienoordbrug.

Een onderwerp waar zowel de deelgemeentelijke als de stedelijke politiek erg lang mee bezig is geweest.

Politiek is het maken van keuzes, maar als dat in dezelfde stad dubbel gebeurt, en soms met verschillende uitkomsten, dan komt dat op zijn zachts gezegd raar over!

Ik meen dat de echte politieke keuzes op stadsniveau moeten worden gemaakt, en dat er op het deel-niveau minder ruimte is voor politiek.

Ook de commissie Van den Berg concludeerde op basis van het onderzoek onder de Rotterdammers dat de voorkeur uitging naar een stelsel waarin een dubbele politieke bestuurslaag zoveel als mogelijk vermeden werd.

Die commissie Van den Berg heeft ook aan de Rotterdammers gevraagd wat zij zich nou voelden.

40% van de ondervraagden voelde zich Rotterdammer, 14% identificeerde zich met de wijk en 2% met de deelgemeente.

Toch was driekwart van de ondervraagden van mening dat de deelgemeente niet mag verdwijnen. Integendeel, en ik citeer nu weer letterlijk uit het rapport:

“de deelgemeente moet juist meer doen dan ze nu doet. ‘De deelgemeente moet meer te zeggen krijgen over de wijk waar ik woon’ ”.

Einde citaat.

De wijk waar ik woon. Daar gaat het dus om.

Het is niet voor niets dat we, en met 'we' bedoel ik het college en de dagelijkse besturen gezamenlijk, serieus aan de slag zijn gegaan met het zogeheten gebiedsgerichte werken.

Op wijkniveau worden de vragen om concrete acties door de overheid gedefinieerd. De gebiedsmanager zorgt er vervolgens voor dat de diensten en andere betrokken partijen goed gecoördineerd die vragen beantwoorden.

Die gebiedsgerichte aanpak heeft niet alleen consequenties voor de werkwijze van de diensten. Het zal ook gevolgen moeten hebben voor de vormgeving en werkwijze van de deelgemeentebesturen.

Die zullen moeten transformeren.

De vraag is dan alleen tot wat, en dat brengt mij op de volgende stelling:

De deelgemeenten moeten geen deelgemeenten meer willen zijn.

Ik zal die stelling toelichten.

Bij de herziening van de Gemeentewet in 2002 met het oog op de dualisering zijn vrij onverwacht opeens ook de vormgeving en werking van de deelgemeenten in de Gemeentewet geregeld.

Met als gevolg dat deelgemeenten nu op basis van de wet gedwongen zijn om in grote lijnen een kopie van een echte gemeente te zijn.

Nog afgezien van de daardoor verplichte dualisering van de deelgemeenten, en ik denk dat ik namens velen kan stellen dat dualisering op dat niveau niet goed werkt, miskent die wettelijke regeling de aard van de gebiedsbesturen.

Want in mijn optiek moeten de deelgemeenten geen 'gemeente' willen spelen of zijn. Die gemeente is er al en heet Rotterdam!

Ik zou het liefste af willen van dat hele woord 'deelgemeente' inclusief de daarbij behorende wettelijke vormvoorschriften.

Het stedelijke bestuur, het vaststellen van de centrale beleidskaders, het maken van politieke keuzes, dat zijn volgens mij de taken van de raad, het college en de burgemeester.

Maar wat in de ogen van de hardwerkende Rotterdammer veel belangrijker is, is de uitvoering. Daar heeft die Rotterdammer of profijt of last van!

En daar ligt dan ook een zeer belangrijke taak:

In een deel van de stad die centrale beleidskaders nader invullen en de uitvoering van kwaliteit voorzien!

Dat is volgens mij bij uitstek een taak voor wat ik maar even stadsdeelbestuur noem.

Stadsdeelbestuur, omdat dat bestuur onderdeel uitmaakt van de stad! Omdat dat bestuur ook zijn kracht ontleent aan de stad. Er is geen gemeente IJsselmonde of Pernis, er zijn stadsdelen die zo heten. Die deelgemeentelijke logootjes kunnen wel weg!

Een stadsdeelbestuur is volgens mij een democratisch gelegitimeerd politiek bestuur dat in een deel van de stad het gebiedsgericht werken aanstuurt en controleert.

En dat stadsdeelbestuur moet dus echt anders werken dan het huidige deelgemeentebestuur!

Dus geen lange en soms tot in de nacht durende deelraadscommissievergaderingen meer, maar wijkcommissies waarin gekozen deelraadsleden met bewoners samenwerken.

De commissie Van den Berg voerde dit nog verder door: de deelraad zou moeten bestaan uit gekozen vertegenwoordigers uit de wijken. Een districtenstelsel dus. Dat zou wat mij betreft een idee voor de wat verdere toekomst kunnen zijn.

De commissie Van den Berg wilde ook voor elk stadsdeel een gebiedswethouder, met daaronder een stadsdeeldirecteur, die op zijn beurt weer de gebiedsmanagers aan zou moeten sturen.

Mèt Van den Berg ben ik het eens dat er stevig gemandateerde gebiedsmanagers moeten zijn. Daarin ligt de kracht van succesvol gebiedsgericht werken!

Maar die gebiedsmanagers moeten volgens mij worden aangestuurd door een klein dagelijks bestuur. Een dagelijks bestuur dat is benoemd door de deelraad.

Dat zijn dan geen dagelijkse besturen meer waarvan de leden als collegeleden hun sector binnen de deelgemeentelijke ondersteuning aansturen, maar bestuurders die over een gebied gaan. Stadsdeelbestuurders die dus het eerste front van de overheid vormen.

Frontlijnbestuurders, activistisch, die midden tussen de bewoners staan, en die samen met hen aan oplossingen werken voor de problemen in de wijk.

Frontlijnbestuur vraagt om een frontlijnorganisatie.

De ambtelijke ondersteuning van het stadsdeelbestuur moet dus niet, zoals nu vaak het geval, een kopie zijn van de gemeentelijke organisatie, maar gekanteld zijn naar de wijken.

Zulke frontlijnorganisaties zijn slank en slim, voeren geen overbodige taken uit, en hebben dus alle ondersteunende taken uitbesteed.

Als gebiedsbestuur hoef je geen eigen jurist te hebben, want die hebben ze wel bij Juridische Diensten van de Servicedienst!

Zo kunnen het stadsdeelbestuur en zijn organisatie zich nog beter concentreren op wat de inwoners willen, namelijk dat er dingen gebeuren “in de wijk waarin ik woon” zoals ik net al citeerde.

En dan gaat het dus om wijkveiligheid, wijk economie en het welzijn en de buitenruimte in die wijken, en dan specifiek om de uitvoering en dienstverlening op de maat van de straat!

Dergelijke stadsdeelbesturen en het stadsbestuur vormen zo gezamenlijk één Rotterdams gemeentebestuur dat op stedelijk niveau de grote opgaven aankan én daarnaast wijk- en servicegericht diensten aan kan bieden aan de inwoners en ondernemers.

Want, dames en heren, uiteindelijk doen we het niet voor onszelf, maar voor de stad, de ondernemers en de inwoners!

Het door mij gewenste verbeterde Rotterdamse bestel is denk ik een prachtig evenwicht tussen het minder democratische maar wel slagvaardige deconcentratie model van Utrecht en Den Haag, en het volslagen doorgeslagen stadsdeelstelsel van Amsterdam.

Ik mag Job Cohen graag plagen door te zeggen dat, nu Amsterdam een verzameling van 14 dorpen is geworden, Rotterdam nog de enige echte grote stad in Nederland is!

De afgelopen tien jaar heb ik als burgemeester van die enige echte grote stad met velen van u samen mogen werken.

Soms goed.

Soms minder goed.

Maar we zijn er altijd uit gekomen, en hebben gezamenlijk de stad bestuurd.

Juist door die samenwerking ben ik in gaan zien dat het beter kan en beter moet! En ben ik tot mijn visie op de toekomst van het bestuurlijke bestel in Rotterdam gekomen.

Ik hoop dat die visie u vandaag zal inspireren om dit symposium tot een keerpunt te maken in ons denken over het besturen van deze prachtige stad!

Dank voor uw aandacht!